

Data.OD

ARCHITECTUUR DATA.OD

Grondslag en doelbinding

- E: Stuurgroep Data.OD
- B: Architect
- Versie 1.0
- 8 juli 2026

WANNEER GRONDSLAG?

Het vaststellen en beschrijven van een rechtsgrondslag voor dataopslag is verplicht wanneer persoonsgegevens worden verwerkt. Onder verwerking valt iedere handeling met persoonsgegevens, zoals het verzamelen, opslaan, raadplegen, gebruiken, bewaren en verwijderen van gegevens die direct of indirect herleidbaar zijn tot een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon.

Volgens de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG / GDPR) mogen persoonsgegevens uitsluitend worden verwerkt en opgeslagen indien daarvoor een geldige wettelijke grondslag bestaat. Deze grondslag moet aansluiten bij het doel van de verwerking en voldoen aan de beginselen van rechtmatigheid, behoorlijkheid en transparantie.

Voordat een verwerking van persoonsgegevens start, moet daarom:

- Worden vastgesteld op welke rechtsgrondslag de opslag en verdere verwerking is gebaseerd (bijvoorbeeld wettelijke verplichting, uitvoering van een overeenkomst of gerechtvaardigd belang);
- Deze grondslag moet duidelijk worden vastgelegd en gedocumenteerd, zodat aantoonbaar is dat de verwerking AVG conform plaatsvindt
 - De grondslag moet worden gedocumenteerd in de interne administratie (register van verwerkingen)
 - De grondslag moet transparant gemaakt worden in de privacyverklaring
- Worden beoordeeld of de gekozen grondslag passend is bij het beoogde doel en of de gegevens niet langer of uitgebreider worden opgeslagen dan noodzakelijk.
 - Bij wijziging van het doel of het bewerken van persoonsgegevens moet de grondslag bijgesteld worden.

Het expliciet vastleggen van de grondslag voor dataopslag draagt bij aan verantwoording (accountability) en maakt het mogelijk om richting betrokkenen en toezichthouders inzichtelijk te maken op basis waarvan persoonsgegevens rechtmatig worden verwerkt.

VERSCHILLENDE GRONDSLAGEN

Conform AVG moet de opslag van persoonsgegevens gebaseerd zijn op 1 van de mogelijke juridische grondslagen zoals genoemd in de wet. De AVG (art. 6) kent 6 verschillende juridische grondslagen.

1. Toestemming – de betrokkene heeft expliciete toestemming gegeven.
2. Overeenkomst – opslag is noodzakelijk om een overeenkomst uit te voeren (bv gegevens voor een arbeidscontract).
3. Wettelijke verplichting – bij wettelijk plicht de data op te slaan (bv de fiscale bewaarplicht van 7 jaar).
4. Vitaal belang – opslag is noodzakelijk om iemands leven te beschermen.
5. Publiekrechtelijke taak – de verwerking is noodzakelijk voor een taak van algemeen belang of uitoefening van openbaar gezag.
6. Gerechtvaardigd belang – er is een zakelijk belang (bv beveiliging of direct marketing), en dit belang weegt zwaarder dan de privacy van de betrokkene.

Bron: www.autoriteitpersoonsgegevens.nl

Binnen Data.OD zullen geen politiegegevens conform de Wet politiegegevens (Wpg) worden opgenomen. Voor politiegegevens zullen veel strengere eisen gaan gelden (grondslag, doelbinding, toegang, logging, etc.), waaraan momenteel niet wordt voldaan. Het dringende advies is dan ook om geen politiegegevens binnen Data.OD op te nemen. Bij wel opnemen van politiegegevens dient direct contact met FG en privacy officers opgenomen te worden.

Data.OD is een platform waarop meerdere (landelijke) datasets beschikbaar worden gesteld aan de Omgevingsdiensten in Nederland. Sommige datasets bevatten persoonsgegevens, andere niet. De datasets waarin persoonsgegevens zijn opgenomen zijn nodig binnen de uitvoering van de VTH-taken van de omgevingsdiensten. Hieronder vallen taken als het verlenen van beschikkingen, het beoordelen van meldingen, het adviseren met betrekking tot de leefomgeving, het analyseren van data t.b.v. uitvoering van VTH-taken, het opstellen van risicomodellen, het houden van efficient toezicht, het rapporteren naar opdrachtgevers en het vormen van een beeld van de leefomgeving. In de **meeste** gevallen betreft dit dan ook de juridische grondslag 5, de publiekrechtelijke taak.

Deze algemene grondslag heeft betrekking op de uitvoering van taken door de verschillende OD's. De grondslag voor Data.OD is hier echter niet mee afgedekt. Data.OD is een samenwerkingsverband waarmee efficiency wordt geborgd voor de OD's in Nederland. Data.OD zal dus eerder vallen onder grondslag 6, gerechtvaardigd belang. De AVG stelt echter ook dat niet de grondslag van een platform of applicatie (de lege huls) moet worden vastgesteld, maar de grondslag van een verwerking waarin persoonsgegevens zijn opgenomen. Per verwerking van persoonsgegevens binnen Data.OD zal daarom de grondslag vastgesteld moeten worden. Wel zullen het doel van het dataplatform en een primaire grondslag worden vastgesteld als basis voor de doelbinding van de afzonderlijke verwerking van persoonsgegevens. Bij wijziging van het doel zal altijd een herschreven versie worden vastgesteld. Voor datasets zonder persoonsgegevens zullen de afspraken en beperkingen in de de GLO worden vastgelegd.

Wat is vereist

- Beschreven doel (doelbinding) en primaire grondslag van het dataplatform Data.OD
- Grondslag van de verwerkingen waarin persoonsgegevens zijn opgenomen. Hierbij zal waar mogelijk de grondslag van de bron van de datasets worden overgenomen (bv KvK). Aanvullend zal de grondslag van de verwerking van persoonsgegevens binnen Data.OD worden vastgelegd. OD's zullen hiernaast de verwerking van de persoonsgegevens binnen hun eigen omgeving separaat moeten verantwoorden.
- Specifieke afspraken en beperkingen voor datasets (met of zonder persoonsgegevens) vastgelegd in de GLO.

ASPECTEN PER DATASET

Per dataset zullen minimaal de volgende aspecten worden vastgelegd:

- Wat is de doelbinding – grotendeels gekoppeld aan het doel van Data.OD
- Welke gegevens zitten in de dataset
- Zijn er wel of geen persoonsgegevens in de dataset aanwezig? In geval deze aanwezig zijn:
 - Grondslag en doelbinding voor de verwerking van de persoonsgegevens opgenomen in de dataset
 - Let op! Bij verwerking van persoonsgegevens altijd contact opnemen met privacy officer voor een préDPIA
 - De specifieke persoonsgegevens die zijn betrokken bij de verwerking (categorieën: burgers, ondernemers, werknemers)
 - Zitten hier bijzondere persoonsgegevens in de dataset zoals strafrechtelijke gegevens (art.10 AVG), Gezondheidsgegevens of andere bijzondere categorieën (o.a. BSN, ras, politieke voorkeur) dit leiden tot een aanvullende wettelijke grondslag?
- Beperkingen die op de dataset van toepassing zijn
- Afnemers van de dataset (wie heeft toegang)
- Bewaartermijn / retentie van de dataset
- Bewaarfrequentie van de dataset (i.r.t. de bewaartermijn)
- Specifieke aspecten m.b.t. dataminimalisatie
 - Strikt noodzakelijkheid per gegevenselement
 - Technische en organisatorische maatregelen voor beveiliging (encryptie, anonimisering, pseudonimisering, toegangsbeheer)

De doelstelling voor een landelijk dataknooppunt voor omgevingsdiensten (OD's) ligt in de noodzaak tot verbetering van de informatievoorziening binnen het VTH-stelsel (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving), gedreven door de behoefte aan een veiligere en gezondere leefomgeving. Dit initiatief, nu al concreet aanwezig binnen I-Go, is een direct antwoord op de fragmentatie en vrijblijvendheid in het stelsel. Met Data.OD vergroten we de uniformiteit, effectiviteit en kwaliteit van overheidstaken.

Doel van Data.OD

Omgevingsdiensten ontwikkelen zich tot kennispartner voor de fysieke leefomgeving. Daarbij is de beschikbaarheid van goede, betrouwbare data een essentiële randvoorwaarde. Zowel voor de omgevingsdiensten om hun werk goed te kunnen doen, als voor de burger en overige belanghebbenden om te zorgen voor een schone, veilige en gezonde leefomgeving.

Met betere data en gerichte toepassingen kunnen omgevingsdiensten effectiever en efficiënter werken aan deze leefomgeving. Het maakt het mogelijk om betere keuzes te maken, gericht te sturen en meer effect te bereiken. Uniformiteit van een gezamenlijke basisset van landelijke feiten is hierbij essentieel in de samenwerking en bij uitwisseling van gegevens. Uniforme databronnen zijn dan ook nodig voor effectieve uitvoering in de bescherming van de Fysieke Leefomgeving (FLO). Hierdoor is ook uitwisseling van toepassingen een stuk eenvoudiger.

Er is behoefte aan meer landelijke eenheid en uniformiteit in de uitvoering van VTH-milieutaken. Het principe “26 = 1” betekent dat omgevingsdiensten gezamenlijk optrekken en zo een gelijkwaardige partner zijn voor landelijke partijen zoals ILT en NVWA.

Data.OD is een gezamenlijk initiatief van OD de Vallei (ODdV) en DCMR Milieudienst Rijnmond (DCMR). ODdV vertegenwoordigt hierbij alle OD's die momenteel zijn aangesloten op I-Go (waaronder alle Gelderse en Overijsselse OD's). Data.OD zal in de eerste fase gebruikt gaan worden door de op I-Go aangesloten OD's in Nederland (waaronder DCMR). In een latere fase wordt ook de overige OD's in Nederland de mogelijkheid geboden om aan te sluiten.

Primaire grondslag: art. 6 lid 1 sub e AVG (taak van algemeen belang / openbaar gezag)

De verwerking is noodzakelijk voor de vervulling van een taak van algemeen belang of van een taak in het kader van de uitoefening van het openbaar gezag dat aan de verwerkingsverantwoordelijke is opgedragen.

De verwerking van persoonsgegevens binnen Data.OD is noodzakelijk voor de uitvoering van wettelijke taken van omgevingsdiensten op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving, gericht op de bescherming van een veilige en gezonde leefomgeving (artikel 6 lid 1 sub e AVG).

- Artikel 6 lid 1 sub e AVG is bedoeld voor overheden die persoonsgegevens verwerken voor de uitvoering van hun wettelijke taken
- Taken van algemeen belang
 - Bescherming van milieu, de leefomgeving
 - Waarborging van veiligheid en gezondheid
 - Goed functionerend VTH-stelsel
- Uitoefening van openbaar gezag
 - Primaire taken: Toezicht houden, Handhaven, Vergunningverlening
 - Informatie-uitwisseling tussen bevoegde gezagen

Data.OD zal alleen landelijke datasets verwerken die door de bronhouder zijn vrijgegeven, al dan niet met onderliggende afspraken. De primaire verwerking (en toestemming) ligt hier bij de bronhouders van de datasets. Data.OD zal bij verwerking van persoonsgegevens altijd noodzakelijkheid, proportionaliteit (evenredigheid en subsidiariteit) betrachten.

Maatschappelijke impact: een gezonde leefomgeving door datagestuurde innovatie

Toegang tot data van derden, wat Data.OD faciliteert, is de onmisbare schakel voor een moderne, transparante overheid. Door informatie op landelijk niveau te ontsluiten, wordt het fundament gelegd voor de ontwikkeling van risicomodellen en toepassingen die direct bijdragen aan een schoner, veiliger en gezonder Nederland. Het project transformeert data van een beheervraagstuk naar een maatschappelijk instrument voor een schone, veilige en gezonde leefomgeving.

1. Fundament voor geavanceerde risicobeheersing. Het landelijk harmoniseren en ontsluiten van databronnen fungeert als de noodzakelijke bouwsteen voor de ontwikkeling van nieuwe, slimme toepassingen.

- Ontwikkeling van risicomodellen: de beschikbaarheid van uniforme, kwalitatieve data maakt het mogelijk om betrouwbare, grensoverschrijdende risicomodellen te ontwikkelen. Hiermee kunnen de omgevingsdiensten in de toekomst niet alleen achteraf controleren, maar ook voorspellen waar risico's voor de volksgezondheid en veiligheid ontstaan.
- Datagestuurde prioritering: dankzij deze data-infrastructuur kan toezicht en handhaving in een volgende fase gericht worden op de grootste maatschappelijke opgaven, waardoor de effectiviteit van de publieke inzet direct wordt vergroot.

2. Efficiëntie en schaalbaarheid door uniformiteit. Het principe van “26 = 1” zorgt voor een versnelling in innovatie en een reductie van de maatschappelijke kosten.

- Gezamenlijke innovatie: door gebruik te maken van identieke databronnen kunnen (de)centraal ontwikkelde functionaliteiten (zoals dashboards, kaartbeelden en analysemodellen) zonder kostbare aanpassingen door alle omgevingsdiensten worden overgenomen.
- Verlaging van publieke lasten: de reductie van het aantal complexe koppelingen tussen verschillende diensten en externe bronnen leidt tot een aanzienlijke besparing op beheer- en ontwikkelkosten. Dit maakt meer ruimte vrij voor de daadwerkelijke uitvoering van milieutaken.

Een gezamenlijk datafundament voor omgevingsdiensten vormt hiervoor de basis. Dit maakt het mogelijk om kostenefficiënt toegang te krijgen tot externe databronnen én om data te gebruiken vanuit één gezamenlijke taal en definities, zoals bepaald in het Centraal Informatiemodel VTH Fysieke Leefomgeving (CIm VTH FLo).

Het gezamenlijk datafundament geeft enerzijds invulling aan de behoefte (en vaak ook nog noodzaak) aan autonomie en flexibiliteit van individuele en groepen omgevingsdiensten. Anderzijds geeft het invulling aan de wens voor de ontwikkeling van een gezamenlijke basis. Daarbij maken we onderscheid in drie niveaus van samenwerking, namelijk landelijke samenwerking (26 diensten), samenwerking tussen groepen omgevingsdiensten (zoals I-GO, Seveso, Zuid-Hollandse samenwerking) en samenwerking binnen een afzonderlijke omgevingsdienst. De landelijke samenwerking leidt tot een Dataknooppunt Omgevingsdiensten én landelijke toepassingen.

Daarnaast wordt onderscheid gemaakt tussen de data (as-is) bij de bron, het dataplatform (de omgeving waarin data naar binnen wordt gehaald, wordt opgewerkt en beschikbaar wordt gesteld voor toepassingen) en de toepassingen die gebruik maken van data (informatieproducten zoals risicomodellen, dashboards en GIS viewers maar ook aan data-analyses en AI toepassingen).

Door te werken met dezelfde taal en definities wordt het eenvoudiger om elkaars toepassingen en goede voorbeelden te gebruiken en verder te ontwikkelen. Zo ontstaat een gezamenlijke kweekvijver voor nieuwe toepassingen die bijdragen aan een betere uitvoering van de VTH-taken.

Data.OD doet hierbij niets meer dan dan het centraal aanbieden van voorzieningen die de individuele OD's binnen hun taken momenteel afzonderlijk inrichten.

Verbinding met landelijke vraagstukken

Data binnen Data.OD is van gezamenlijk belang bij de uitvoering van de wettelijke taken conform Omgevingswet, WABO en WM binnen de specifieke uitvoeringstaken en mandaten van OD's. Hierbij sluit het doel van Data.OD nauw aan op het rapport van de commissie Van Aartsen 'Om de Leefomgeving', de Interbestuurlijke Datastrategie (IBDS) en de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS).

1. Rapport Van Aartsen: 'Om de Leefomgeving' (2021)

Dit rapport (voluit: Om de leefomgeving; de omgevingsdiensten als gangmaker voor het bestuur) is de voornaamste inhoudelijke katalysator voor het dataknooppunt.

- Het rapport beschrijft dat omgevingsdiensten 'sturen in het donker' door gebrek aan actuele data, versnipperde informatie en een te vrijblijvende samenwerking
- De commissie eist in het rapport een robuuster stelsel met betere informatie-uitwisseling, uniforme data-registratie en een centrale rol voor kennisontwikkeling.
- Het rapport vormde de basis voor het Interbestuurlijk Programma Versterking VTH-stelsel (IBP VTH), dat inzet op slim data delen voor een betere leefomgeving.

2. Interbestuurlijke Datastrategie (IBDS)

De IBDS biedt het organisatorische en beleidsmatige raamwerk voor de inrichting van het dataknooppunt

- De IBDS streeft naar verantwoord datagebruik over bestuursgrenzen heen om maatschappelijke opgaven (zoals de Omgevingswet) aan te pakken.
- De "groeiladder voor een datagedreven omgevingsdienst", gebaseerd op de IBDS, helpt OD's om de stap te maken van decentrale registratie naar een landelijk knooppunt (datavolwassenheid).
- De IBDS stelt kaders voor het veilig en gestandaardiseerd delen van data, wat essentieel is om toezichtgegevens landelijk samen te brengen.

3. Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS)

De NDS biedt de technologische en strategische urgentie

- Samen versnellen: De NDS benadrukt de samenwerking tussen overheden om de digitale basis van Nederland te versterken.
- Gezamenlijk Fundament: Het knooppunt voor omgevingsdiensten is een concreet voorbeeld van de NDS-doelstelling om "de vrijblijvendheid voorbij" te gaan, door standaarden af te dwingen en informatie uitwisselbaar te maken.

Gefaseerde ontwikkeling

- Korte termijn
 - Fase 1: binnenhalen en ontsluiten van 15 externe databronnen op één dataplatform en beschikbaar stellen van deze databronnen aan DCMR en de bij I-GO aangesloten omgevingsdiensten.
 - Fase 2: inrichten van de beheerorganisatie, gericht op het onderhouden van de 15 externe databronnen, binnenhalen en ontsluiten van overige externe databronnen, beschikbaar stellen van databronnen aan overige omgevingsdiensten.
- Middellange termijn
 - Focus op het standaardiseren en verrijken van externe databronnen, bijvoorbeeld door de data te converteren naar een gegevensset volgens het CIm VTH FLo. Hierdoor wordt data beter vergelijkbaar, uitwisselbaar en bruikbaar in verschillende toepassingen.
 - Daarnaast wordt gekeken naar het gestructureerd aanleveren van data uit interne bronnen van omgevingsdiensten aan landelijke registers, zoals Inspectieview, rMBA en REV.
- Lange termijn
 - Verdere uitbreiding van het datalandschap. Denk hierbij aan uitbreiding van datastromen (zowel inkomend als uitgaand), het leggen en benutten van meer relaties tussen interne en externe databronnen, verdere verrijking van data en ontwikkeling van nieuwe toepassingen die gebruikmaken van het gezamenlijke datafundament.

De geplande ontwikkelingen op middellange en lange termijn leiden er toe dat de doelbinding van Data.OD moet worden bijgesteld bij iedere ‘termijn’ overgang. De geplande ontwikkelingen leiden namelijk tot een andere inzet van Data.OD. Bij iedere noemenswaardige wijziging van de inzet van Data.OD dienen doelbinding en grondslag altijd heroverwogen te worden.

VEREISTE ACTIES

- Expliciet uitwerken van de (verwerkers)verantwoordelijkheden (backlog)
- Uitwerken van governance van Data.OD (backlog)
- Vereiste aspecten opnemen in checklist bij verwerken van persoonsgegevens (backlog)
- Register van verwerking voor Data.OD onderhouden (backlog)
- Verantwoorden noodzakelijkheid en proportionaliteit van ‘datasets as-is’ opnemen (afstemmen)
- Uitvoeren préDPIA en waar nodig een DPIA bij verwerking persoonsgegevens (inplannen)
- Periodiek toetsen of grondslag en doelbinding nog correct zijn (inplannen)
- Mogelijkheid bieden voor toezicht en auditing van Data.OD (voorbereiden)
- Tijdige en periodieke afstemming met FG's van OD's en indien aanwezig Privacy Officers (inplannen)

Data.OD

Het landelijke dataknooppunt voor
omgevingsdiensten in Nederland

DATA.OD

DCMR milieudienst
Rijnmond